hejmar 56 - Bihar 2015

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravayê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Stockholmê ya 56an

Civîna Kurmancî ya 56an rojên di navbera 22 – 29ê tebaxa 2015an de li Kitêbxaneya Kurdî li bajarê Stokholmê hat li dar xistin.

Di vê civînê de li ser van babetan hat kar kirin: Ji ferhengoka Memdûh Birîfkanî ya dawîya dîwana wî, Hin peyvên ji derdora Bidlîs û Wanê, Devoka Berrîya Mêrdînê, Peyvên ji *Gundê Mêrxasan* ya Elîyê Evdirehman û Hin peyvên nenas / kêmnas.

Ev hevalên han beşdarî civînê bûn: Mistefa Aydogan (Mêrdîn), Rojen Barnas (Diyarbekir), Elîşêr (Wan), Newzad Hirorî (Dihok), Rênas Awdal (Zaxo), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Mahmûd Lewendî (Qerejdax), Emîn Narozî (Batman), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî).

Berhemên ji xebata civînê li vê jêrê têne pêşkêş kirin.

Devokê berriya Mêrdînê
IX

Amadekar: Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
kûçelanî: kolanî	başıboş, hayta	vagabond, errant	idler
kûçelan	köpekleri öldürmek için verilen iğneli veya zehirli ekmek	pain empoisonné ou piégé d'aiguilles pour tuer les chiens nuisibles	pinned or poisoned bread to kill the dogs
kuçik	ocak	âtre, foyer	fireplace
kufik	küf	moisissure	mould
kufkufe	palavracı	mythomane, fieffé, menteur	arrant liar
kulab	koyun kuyruğunun ucu	pointe de la queue du mouton	tip of the tail (of sheep)
kulmoz	eşek arısı yuvası	nid de frelons	wasp nest
kulorîk: xilorîk	ekşili sulu köfte	soupe aux boulettes	bulgur-dumpling soup
kulpik	duvarda küçük zula	petite niche	small stash on the wall
kumika dîk: tarik, tar, popelîsk, kûfik, şehik	ibik	crête	crest
kumik	kavuz	glume	glume
kupandin, gupandin	darp sonucu içe çökme veya şişme	cabosser	to buckle
kurkutandin: zilqutandin	kırpıştırmak	faire cligner	to blink
kurkutîn: zilqutîn	kırpışmak	cligner	to blink
kurm: kirm	1. kurtçuk, kurt 2. solucan 3. istek, arzu	1. larve 2. ver 3. envie	1. larva 2. worm 3. desire
kurreder: qurreder!	elin körü!	1. nourriture dure à avaler, saloperie 2. interj. ta gueule!	1. damned stuff (used of something harmful to eat, drink, smoke, etc.) 2. shut up!
kurûze	düzine	douzaine	dozen
kusp	1.iyi pişmemiş ve yağsız yemek 2. posa	1. plat mal cuit et qui manque du beurre 2. lie	1. unwell cooked and unwell oiled food 2. bagasse (left after fruits or vegetables have been crushed)
kutan: qutan, deq, aşî, aşle	aşı	vaccin	vaccine
kwîrik: korik	buğday sürmesi	rouille (de blé)	tilletia tritici
labût: labîte	övendirenin yassı demir başlığı	grattoir (de charrue)	a piece of flat metal mounted on a stick used to clean the mud off a plow
lal	1. dilsiz 2. gülmekten veya ağlamaktan sesin çıkmaması 3. bir şeyin kendi ekseni etrafında son süratle dönmesi	1. muet 2. qui perd la voix sous le coup de l'émotion 3. rotation à vive allure	1. dumb 2. becoming paralyzed after intense laughing or crying 3. rotating extremely fast
arîklêxistî: dewlêxistî, xwelîkîbûn	külleme hastalığı	mildiou	mildew
lank: tûş, toş	yassı oyun taşı	caillou lisse de jeu	flat game stone
laq	kaburga ve kasık arası ince et tabakası	mince couche de viande entre les côtes et à l'aine	thin layer of meat between the ribs and groin
laş	1. vücut 2. ceset	1. corps 2. dépouille	1. body, carcass 2. corpse
lebîxe: lepoxe: kulîlka hîro di nav şîr de dikelînin û arvan pê de dikin, ji bo nexweşîya heftûzkê	ilaç olarak kullanılan lapa	onguent obtenu en faisant bouillir des fleurs de bîro dans du lait épaissie de farine pour soigner l'hydrosadénite suppurée (heftûzk)	mush used as a medicament
lêç: mawinc	eğri	incliné	aslope
lêf: lehf	dağ eteği	piémont	foot of a mountain
lîtir, ritil	batman	unité de poids (voir ritil)	unit of weight
lolijandin: lewlijandin,	yalpalatmak, sendeletmek	faire vaciller, faire osciller, chanceler	to wobble, to totter
lolijîn: lewijîn, şewişîn, veşewişîn	yalpalamak, sendelemek	vaciller, tituber	to wobble
lotik: lîtik	hoplama zıplama	sautillement, gambade	leap
dan lotikan: lîtik dan	sevinçten oynamak, hoplayıp zıplamak	gambader de joie, sautiller	to leap

Hin peyvên kêmnas – nenas (II)

Amadekar: Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
celx: qelşên di dîwaran de	yarık, çatlak	fente, fissure	crack
cergî: jirgî	-den beri	depuis	since
circir	fermuar	fermeture éclair	zipper
cû: cûh, gamêşê nêr	camız	buffle	water buffalo
cûr: hirsim, qore, qorix	koruk	raisin vert	unripe grape
cûr	in	antre, trou	hole
<cûrê kêrwêşkan>	tavşan ini	trou à lièvres	rabbit hole
curne, cirnexweş	sevimsiz, sıkıcı, huysuz	déplaisant	unlovely, unpleasant
çarbask	kopça, agraf	agrafe	hook and eye closures
çaybejî: çaya bejî	yabani çay	thé sauvage	saga
çêrî: çêrîk, çiqlik, tilmizk, siqilk, cirdik, utifk	şıngıl, çıngıl	grapillon	bunch of a cluster
çermiqandin: qirçimandin	buruşturmak, büzmek	froisser	to wrinkle, crumple
çeycag	kümesten yumurtayı çıkartmak için kullanılan çekecek	pince en bois pour retirer les œufs du nid	a stick used to remove the eggs from poultry
çil dan xwe: çil dan, xwe hilavêtin, xwe çeng kirin, xwe zer kirin	hoplamak	sautiller	to jump
çitan: kitan	kadın baş örtüsü	foulard de femme couvrant la tête	women headscarf
çirtik	etek saçağı	frange d'une jupe	skirt fringe
çit û pit, çiplaz, gebaz, nêrûmê, kebaz, çitepit:	çıtçıt	bouton de pression	press stud
çixizî kirin: gizî kirin, xayîntî kirin	hile yapmak	tricher	to cheat
dabeştin: dapeştin, peşikandin, kezixandin, kezaxtin, kewişandin: kesixandin: >ez dadibejînim – min dabeşt	budamak	élaguer	to prune
darşeq: binmilk, golte, darê binçengan	koltuk değeneği	béquille	crutch
darşo: şûnik, şonik, keleşo	çamaşır tokacı	battoir	clothers wringer
delikandin: "erdê didelikînin"	1. düzeltmek 2. sıvamak	1. ratisser 2. enduire	1. to level 2. to daub
deriwandin: (dideriwîne, deriwand, bideriwîne!), deribandin	yorgan sırımak	faufiler, une couette	to line a quilt
derzeneka piştê	omurga	épine dorsale	spine
destexweh	kadınlarda candan arkadaşlık	sœur de cœur, meilleure amie	blood sisters
destik: kostek	çöpçatan	marieuse	matchmaker
destkûs: casûs	casus	espion	spy
destpêketî	işlenmiş	travaillé, entamé	processed
devlû: ko, kuh, ne tûj	kör	aveugle	blunt
dilbêş	yufka yürekli	tendre	tenderhearted
elk: pîrelk	alkarısı	créature féminine mythique, de grande taille, aux seins généreux et à la chevelure abondante, qui enlève les hommes. selon les croyances populaires, pour s'en débarrasser, il faut lui piquer le sein avec une aiguille	al, hal
êtir: sebir	sabır	patience	patience
êxle	at, katır veya eşek sürüsü	troupeau d'ânes de mules ou de chevaux	horse, mule or donkey herd
ferferk: keps, derdekopan, sereseme, xuy (bi xuyê ketin)	epilepsi	épilepsie	epilepsy
fîşekkêş	sürme (tüfekte)	levier d'armement	bolt
gêleşok: gelemşe	karışıklık, kargaşa, dağınıklık	tohu-bohu, confusion	disarrangement, clutter
gêlma gavanî: girara gavanan	1. sığırtmaçların evlerden toplayıp tek bir kaba koydukları yemek 2. karman çorman	1. pot pourri de plats offerts au bouvier 2. méli-mélo	1. various dishes collected by cowheard from different houses and put in the same bowl 2. higgledy-piggledy
gepiçîn	kırışmak, buruşmak	être froissé, se froisser	to be wrinkle, be crumple
gepiçandin	kırışık buruşuk hale getirmek	froisser, friper	to wrinkle, crumple
gerdelor: hereba	hortum	tourbillon	whirlwind
gerelawjanê	sıra ile türkü söyleyerek yapılan eğlence toplantısı	réunion festive où les convives chantent à tour de rôle	meeting held with entertainment by singing ballads
gelmû	kıl ve yün karışımı iplik	fil fait d'un mélange de poils et de fils de laine	hair and wool blend yarn
porê gelmû	kırlaşmış saç	cheveux gris	gray hair
gêtir: gêt	baldır	cuisse	thigh
gidavk	kar suyundan beslenen dere	torrent alimenté par la fonte des neiges	rivulet
gijmûrandin	büzmek	froisser	to gather
gijmûrek	büzgü	froufrou	gathers
gijok : givêj	alıç	aubépine	haw
gildik, bişkul	1. kığ 2. ince döşek	1. crottin 2. matelas fin	1. sheep, goat, or camel turds 2. thin mattresses
girjbûn	kramp	crampe	cramp
gîrhe: kevz	yosun	mousse	moss
gîvir: 1.pisîkê nêr; 2. pisîkê nêr yê mezin	1. eril kedi 2. yaşlı eril kedi	1. chat 2. vieux chat	1. male cat 2. old male cat
ganboxe	yaşlı eril kedi	vieux chant	old male cat
gîzirgo	çalılara takılan yapağı	flocons de laine qui s'accrochent aux buissons lors du passage du troupeau	wool peace which has been installed in the bushes during passing of sheep
gorî: dor, ger <gorîya min e> = dora min	sıra	tour	turn
goştî	1. yeni doğmuş bebeklere bağırsaklarının çalışması için verilen şekerli veya şekersiz anne sütü 2. ev için besiye çekilmş hayvan 3. tuzlanıp kışa kaldırılan et 4. etli yemek	1. lait de mère sucré ou non donné aux nourrissons 2. animal engraissé 3. viande salée pour la conservation 4. plat de viande en sauce	1. process of given breast milk with or without sugar to operate intestine of he newborn 2. fattened sheep or cattle for own use 3. salted meat to be used in winter 4. meat dish

Ji ferhengoka Memdûhê Birîfkanî ya dawîya dîwana wî -1-

Amadekar: Emîn NAROZÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
A			
axwîrk: axûrk	tatarcık	phlébotome	*phlebotomus*, sandfly
arîşe	sorun, mesele	problème	problem
arînk	aşırı ağlama (çocuklar için)	pleurnicherie, pleurs à chaudes larmes	intense cry (of childern)
azirîn	azmak, kızmak, kızışmak	s'emporter	to be or get stirred up, be agitated,
azirandin	azdırmak, kızdırmak	fâcher, excéder	to stir up, agitate
siting: stêng	eşekarısı	frelon	hornet
aqar	akar	propriété, possession	property
alînk: pêalînk	çelme	croche-pied	trip up
aloz	karmakarışık	embrouillé, confus	entangle, chaotic, complicated
alozî	karmakarışıklık	confusion, embrouillamini	entanglement, complication, complaxity
alîk: alif, êm	yem	fourrage	fodder, forage
ahîn: hesinî, hişk	sert, demir gibi	dur (comme le fer)	very hard
B			
bakûre: gopal	baston	canne, crosse	shepherdstick, stick
barove: barana dijwar di gel bayê	rüzgarla karışık şiddetli yağmur	tempête de vent et de pluie, bourrasque de pluie	rainy wind
beldîk: çar rojên dawî yên kanûna yekê	aralık ayının son dört günü	les quatre derniers jours de décembre	last four days of december
belik	polip	polype	polyp
berav	bileği	pierre à aiguiser	sharpening stone
beraze	1. kiriş, 2. manivela	1. solive, poutre 2. levier, manivelle	1. balk, beam 2. lever, manivelle
berbiyav: berbihav, hewşa malê	avlu	cour	yard
bevil: hempa	emsal, denk	alter égo, pair, équivalent	equivalent
bêldoxe: çar rojên pêşî yên kanûna duyemîn	ocak ayının ilk dört günü	les quatre premiers jours de janvier	the first four days of january
bêmik: dendik	çekirdek	graine	seed, kernel
bêteşe	biçimsiz, kaba	difforme, distordes	distorted
bindok: telpa binê rûn	yağ tortusu	résidu du beurre fondu	butter sediment
binecih: niştecih, xelkê cih	yerli, yerleşik	habitant, résident	native, inhabitante, resident
binekok	esas, asıl	origine	origin
binwaşe: binwaş, hîm, xîm, binyad	temel	base, fondation, fondement	base, ground
birçêlk: hêrik	kursak	gésier	gizzard
bîtik: bûkik, bîk	gözde çıkan arpacık	orgelet	sty on the eyelid
birûsî: birûsk	şimşek	éclair	lightning
C			
cewî: stirk	reçine	résine	resin
cû: cew, hevring, qilix	kırkı	tonte, ciseaux de tonte des moutons	shearing
Ç			
çemiyan: çemîn	eğilmek, bükülmek	se pencher, s'incliner	to bend, to bow
çîng	ebe yeri	cible, dans un jeu	target
çînganê	saklambaç	cache-cache	hide-and-seek (play)

Ji Gundê Mêrxasan ya Elîyê Evdirehman (II)

Amadekar: Têmûrê XELÎL

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
pûsî: xûsar, qir, xwîsî	kırağı	brouillard	hoarfrost, rime
qal:1. kad, çêl, çêlî, gilî, behs 2. qan	1. bahis, söz 2. oyunda sayı	1. parole 2. point (dans un jeu)	1. talk 2. point (game)
qedar: xedar	gaddar	brutal, injuste	brutal, inhuman
seyîs	seyis, at bakıcısı	palefrenier	hostler
siteqirîn: seqirîn	rahatlamak, istikrara kavuşmak	s'apaiser, se calmer	to relax, to get rest
şevûka reş	uğursuz gece, meşum gece	nuit néfaste	illfated night
weyne: werîne, bîne, biîne, bihîne!	getir!	amène, apporte !	bring!
wîlandin	mırıldamak (şarkı/ türkü)	fredonner	to mumble
xirmijîn: xilmaş bûn, xirmaş bûn	uyuklamak	somnoler	to fall asleep
xişikandin: xuşikandin	sürüklemek	trainer	to drag behind
zalp: zerp	güçlü	fort, puissant	strong, hard
zax	mağara	caverne	cave
zulf	zülüf	cheveu, boucle de cheveux	lovelock

guhik	ateşli el silahlarında arpacık kanatları	[oreillette) guidon et viseur de fusil	wings of the front sights (of guns)
guhkê masîyan	tatlı su midyesi	écrevisse	river mussels
gulank: gulale, tûncik, çûncik	kahkül	mèche de cheveux	bangs
gulang: bisk, zilf	zülüf	boucle de cheveux	lovelock
gulbe	gurup	groupe	groupp
guv: <tu çima guv î?>, guhişî	düşünceli, dalgın	pensif, méditatif	lost in thought, absent-minded, pensive
haya	haberi olan, bilen	informé, averti	informed, knowing
hebing: hebin	çadırı kazıklara bağlama ipi	corde de fixation de tentes aux pieux	tent rope
hêke	küstah, utanmaz	insolent, effronté	insolent, impudent, rude
hekûke, kanala avê	su kanalı	canal d'irrigation, rigole	water channal

Hin peyvên ji derdora Bidlîs û Wanê

Amadekar: ELÎŞÊR

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
nifs: mifs, mifsik, sefînk	süzgeç	filtre	filter
liha: <birayê lihê/liha>	asıl, öz <öz kardeş>	vrai, authentique	genuine
dezbînûk/dezbêng, dezbilînk	bağırdak, bağıldak	bande de tissu qui maintient un bébé dans son berceau	the strap with which a baby is kept in its cradle
befşik: befş	yemeği karıştırmada kullanılan enli tahta	spatule en bois	wooden food mixing paddel
zigir: zuxur	çakıl	gravier	gravel
şiv: fetl	viraj	tournant, virage	curve
karkîn	değirmenin tahılı iyi öğütmemesi durumu	état de grains mal moulus, mal moulu	the state where the mill grinds grain badly
rûdan	budamak	élaguer	to prune
kerik	ceviz zarı	membrane du cerneau de noix	walnut membrane
jûr	olgunlaşmamış meyve	fruit vert, immature	immature fruit
kirre	taş yığını	amas de pierres	pile of stones
kelkele	kupkuru ot	herbe très sèche	very dryed grass
şepîk	hayvan sürme çubuğu	bâton de berger	stick for drawing animals
dolik: nabînk	merdane	rouleau de pâtissier	rolling-pin
pêjxane	mutfak	cuisine	kitchen
tewaş	yemeğe renk ve tat katmak için kullanılan katkı maddeleri	condiment	condiment
moçik	kepçe	louche	scoop, soup ladle
tilgez: tênşîr, şîregerm, şîrogermî, tîngerm, golm	ılık	tiède	tepid, lukewarm
gûzik	karabiber	poivre noir	black pepper
kezixîn	salamuraya yatırmak	être saumuré	to be brined
geve	kebe	couverture en tissu du pétrin	felt piece used as a floor covering
takon	kıl çadır parçalarının dikiminde kullanılan iplik	gros fil destiné à coudre les pièces d'une tente	tent thread
pêbên	hayvanların ayaklarını bağlamada kullanılan ip	entrave en corde	rope used to connect the legs of the animal
palû: palîv, paldim, qûş	paldum	croupe	crupper
simtin: simîn, simandin	delmek	percer, performer	to bore, pierce, drill
alîsk	oyma kalemi	burin à bois	woodcarver
kezaxe	el işi püsküllü hırka	chandail aux pompons tissés mains	handmade tassels cardigan
pişbênik: şûtik, piştên	kuşak	ceinture en tissu	cummerbund, girdle
berstûk: melîtk	çocuk önlüğü	bavoir	bib
berukan: kevink	kefiye	keffieh	kaffiyeh, head wear
hinûn	sıva	enduit	coating
hinûn kirin: hunin	sıvalamak	enduire	to coat
vewejartin: vedana erd	tarladan taşları ayıklamak	nettoyer un champ de ses pierres	to remove stones from the field
gêlendî	küçük tırpan	petit râteau	small scythe
sîqal	tırpana özgü bileyi taşı	pierre à aiguiser la faux	scythe sharpener
şaxik: quloç	boynuzdan yapılan yağdanlık	corne à huile	oil horn
şinik: alaveke pîvanê (çar şinik tenekeyek e)	şinik	mesure de volume représentant environ 3 litres	peck
xotax	boyunduruğa binip öküzleri süren çocuk	enfant juché sur le joug pour conduire les bœufs	child who rides plog animals while sitting on the yoke
samêtil: xenîke, benkulabe, bendikê kulabê, qetikê kulabê	boyunduruk çubuğunun bağı	corde du manche de joug	the rope of yoke bar
bercil	semeraltı çulu	tapis de selle	saddle blanket
çelome	demir yaba	fourche en fer	pitchfork
maxir	istikamet çubuğu	bâton de navigation	steering stick
darkaş	yük taşımada kullanılan ve tek parça ağaçtan oluşan kızak	traineau en une seule pièce de bois	slide consists of a single timber used in carring loads
berpişt	çul	tissu grossier de bât	gunny
rist: pezbend, derzbend	çobanın uyanmak için kendine ve belli bir koyuna bağladığı ip	corde que le berger attache à sa main et à un mouton pour le réveiller en cas d'agression	the rope which sheepherd ties to himself and one of the sheep to wake him

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE, supplément du Bulletin de liaison et d'information

Directeur de la publication : **Reşo ZÎLAN,** *Réalisation :* **M. HASSAN**